

Beeld in de rechtszaal:

*Een corpusonderzoek naar het gebruik van stilstaand en
bewegend beeld in de Nederlandse rechtszaal*

Universiteit Utrecht

Bo Steehouwer, 4073290

Taal- en Cultuurstudies

Hoofdrichting: Taal en Communicatie
Communicatie, Organisatie en Interactie

Begeleidster: Lisanne van Weelden

Aantal woorden: 6363

27 januari 2017

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
1. Inleiding	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Theoretisch Kader	3
1.2.1 <i>De kracht van beeld</i>	3
1.2.2 <i>Bewegend beeld</i>	6
1.2.3 <i>Stilstaand beeld</i>	6
1.3 Vraagstelling	7
1.3.1 <i>Het moment van inzet</i>	7
1.3.2 <i>Frequentie, typen en aanwezigheid</i>	8
1.3.3 <i>De functies van beeld</i>	9
2. Methode	11
2.1 Onderzoeksubjecten en Procedure	11
2.2 Codeerschema	11
2.3 Data-analyse	13
3. Resultaten	14
3.1 Beeldgebruik	14
3.1.1 <i>Vorm stilstaand beeld</i>	14
3.1.2 <i>Vorm bewegend beeld</i>	14
3.1.3 <i>Aanwezigheid</i>	14
3.2 Functies beelden	15
3.2.1 <i>Strafbare feit zichtbaar</i>	15
3.3 Wanneer en door wie	15
3.3.1 <i>Aanleverende partij</i>	16
3.4 Relatie tussen functie en beeldtype, beeldtype en wie het beeld noemt, functie en aanleverende partij	16
3.4.1 <i>Functie en beeldtype</i>	16
3.4.2 <i>Beeldtype en wie het beeld noemt</i>	17
3.4.3 <i>Functie en aanleverende partij</i>	17
4. Conclusie en Discussie	18
4.1 Conclusie	18
4.2 Discussie	19
Literatuurlijst	22
Bijlagen	25
Bijlage 1: Codeerschema blok 2 14 november 2016	25
– 3 februari 2017	

Samenvatting

De ontwikkelingen omtrent digitale technologieën veranderen de manier waarop wij communiceren. Zo heeft de opkomst ook in de Nederlandse rechtszaal geleid tot een toename van de hoeveelheid en type beelden die worden gebruikt. Voor optimaal en correct gebruik van (audio)visueel (bewijs)materiaal is inzicht nodig in de voor- en nadelen en mogelijke gevolgen van het gebruik. Er was echter nog weinig bekend over het beeldgebruik in de Nederlandse rechtszaal. Daarom was het eerst van belang om te bekijken hoe het ervoor stond met dit gebruik. Om dit doel te bereiken, zijn de volgende variabelen onderzocht: wanneer en door wie wordt beeld gebruikt, hoe vaak en hoe wordt beeld ingezet (type, vorm, aanwezigheid) en wat zijn de functies van de beelden. Het corpus bestond uit willekeurig bijgewoonde strafrechtzittingen bij de Openbare Politierechter in de Rechtbank Utrecht. Aan de hand van een codeerschema werden de rechtszaken geobserveerd en de data verzameld. Voor de analyse van deze data is voornamelijk beschrijvende statistiek gebruikt, in combinatie met de Chi-kwadraattoets. De resultaten van dit onderzoek dragen bij aan het inzicht over het beeldgebruik in de Nederlandse rechtszaal. Hierdoor kunnen er concretere uitspraken worden gedaan over de verwachtingen, mogelijke invloeden en gevolgen van dit gebruik.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De snelgroeiende digitale media heeft onze samenleving steeds meer afhankelijk gemaakt van beeld(en). De ontwikkelingen omtrent digitale technologieën veranderen namelijk de manier waarop wij communiceren. Het is niet alleen eenvoudiger geworden om visueel en auditief materiaal te produceren, maar ook om het te verzamelen en te verspreiden. Digitaal beeldmateriaal is hierdoor niet meer weg te denken uit onze maatschappij (Dubelaar en Vanderveen, 2009; Feigenson en Spiesel, 2011; Vanderveen, 2011).

De opkomst van digitale technologie heeft niet alleen effect op onze privéomgeving, maar ook op onze professionele en maatschappelijke omgeving. Zo heeft de opkomst van digitale technologie in de rechtspraak bijvoorbeeld geleid tot een toename van de hoeveelheid en type beelden die in verschillende fasen van het strafproces worden ingezet (Vanderveen, 2011). De vorm waarin informatie in een rechtszaak wordt aangeboden, is daardoor aan het veranderen: in plaats van tekstueel en verbaal (bewijs)materiaal krijgt de rechter steeds meer te maken met visueel en auditief (bewijs)materiaal (Dubelaar, 2011).

De audiovisuele technieken en het beeldmateriaal in de Amerikaanse rechtspraak lopen voor op de Nederlandse. Daardoor loopt het onderzoek naar dit gebruik ook voor op Nederland. Ten gevolge van dit onderzoek zijn er in de Amerikaanse *courtroom technology* bijvoorbeeld al regels opgesteld met betrekking tot het gebruik en de toelating van beeld(en) in de rechtszaal en bestaan er onderwijsprojecten als het *Visual Persuasion Project* aan de *New York Law school* (Hoogwater, 2007). Door het gebrek aan onderzoek naar het gebruik van beeldmateriaal in de Nederlandse rechtszaal, is het doel van dit onderzoek om het huidige gebruik in kaart te brengen.

1.2 Theoretisch kader

1.2.1 De kracht van beeld

Eén van de oudste en bekendste vormen van visuele communicatie is fotografie. Dit soort beeld was een van de eerste moderne vormen van technologie die in de

rechtspraak gebruikt werd. Hierna volgden de audiovisuele technieken, waaronder film- en video-opnamen, animaties en reconstructies (Vanderveen, 2011). Over de invloed van (audio)visuele communicatie op de communicatie in de rechtszaal toont het bestaande onderzoek verschillende resultaten. Feigenson (2010) reviewde bestaand onderzoek en stelt op basis hiervan dat visueel bewijsmateriaal rechterlijke uitspraken in sommige gevallen wel, maar in andere gevallen niet beïnvloedt. Visueel beeldmateriaal zou het rechterlijke oordeel verbeteren door betere herinnering en beter begrip. Tegelijkertijd benadeelt het in sommige gevallen ook het oordeel door het oproepen emotionele reacties, vooroordelen en perifere verwerking. Ook Vanderveen (2011) en Dubelaar en Vanderveen (2009) stellen dat er verschillen in effecten van beelden zijn. De effecten hebben bijvoorbeeld betrekking op het oordeel over de schuld van een verdachte of op de schadevergoeding voor een slachtoffer. Daarnaast worden door hen ook effecten genoemd op het onthouden van informatie en op de emotionele impact. Douglas, Lyon en Ogloff (1997) en Whalen en Abrams (2007) maakten in hun onderzoeken gebruik van *mock trials*: gedetailleerde en realistische rechtszaken die de onderzoekers hebben gebaseerd op echte rechtszaken. Zulke zaken worden voorgelegd aan *mock jurors* die bestaan uit deelnemers die de rol van jury spelen voor het onderzoek. Uit deze onderzoeken blijkt dat het inzetten van foto's of video's bij de jury's en rechters vaker leiden tot een schuldig oordeel voor de verdachte(n) en tot een hogere schadevergoeding voor het slachtoffer.

Uit de bovenstaande onderzoeken blijkt dat het gebruik van (audio)visueel beeldmateriaal in de rechtspraak van grote invloed *kan* zijn op de oordeelsvorming en uiteindelijke beslissingen, maar tot nu toe gaan de onderzoeken voornamelijk over rechtszaken waarbij een jury aanwezig is. In tegenstelling tot het Amerikaanse rechtssysteem is er bij het Nederlandse rechtssysteem geen sprake van juryrechtspraak (Vanderveen, 2011). De effecten uit eerder Amerikaans onderzoek kunnen daarom in Nederland niet zomaar worden aangenomen. Wel kan er gesteld worden dat het gebruik van audio(visueel) beeld tijdens het strafproces mogelijk ook van invloed is op de Nederlandse rechtszaken. Dubelaar en Vanderveen (2009) zeggen hierover

“Blootstelling aan beeld- en geluidsmateriaal blijkt een grote impact te hebben op de bewijswaardering en –beslissing in strafzaken met een jury. Nu kunnen die bevindingen niet zomaar worden geprojecteerd op

de Nederlandse situatie, maar aangenomen kan worden dat de vorm waarin informatie-uitwisseling in het strafproces plaatsvindt ook van invloed is op de waardering en overtuiging van de beroepsrechter.”

(Dubelaar en Vanderveen, 2009, p. 6).

Hoe dit gebruik precies in zijn werk gaat, is echter in Nederland nog niet duidelijk in kaart gebracht.

Doordat er nog niet veel duidelijk is over het gebruik van beeld in de Nederlandse rechtszaal kan er over de invloed van de beelden nog niet veel gezegd worden. Hierdoor kunnen mogelijke nadelen van het huidige gebruik over het hoofd worden gezien. Pas wanneer het gebruik duidelijk is, kan er gekeken worden wat er gebeurt bij het inzetten van de typen beelden. Stilstaande beelden, zoals foto's, of bewegende beelden, zoals video's en animaties, worden namelijk al snel gezien als de waarheid, als representatie van de werkelijkheid. Uit het onderzoek van Mnookin (1998) blijkt dat bij beelden minder twijfel is aan de waarheid, vanwege de overtuiging dat er geen relevante informatie wordt achtergehouden. Hierdoor wordt soms vergeten dat beelden geen compleet objectieve weergaven van de werkelijkheid zijn. Een foto of video is bijvoorbeeld door iemand in een bepaalde situatie op een bepaald moment gemaakt. Ook representeert een beeld nooit de hele werkelijkheid van een bepaald moment en daardoor is er altijd een interpretatie nodig. Toch zijn wij mensen wel geneigd om beelden als de 'waarheid' te zien. Het onderzoek van Dubelaar en Vanderveen (2009) laat zien dat beelden meer aandacht van ons krijgen dan woorden. In tegenstelling tot het geschreven of gesproken woord zien wij beeldmateriaal als veel indringender. Ons zicht is namelijk een van de dominante zintuigen. Het *Elaboration Likelihood Model* (ELM) van Petty en Cacioppo (1981, 1986; Petty, Rucker, Bizer & Cacioppo, 2004) stelt dat beelden gezien kunnen worden als perifere cues. Deze cues worden gebruikt bij een perifere verwerking, ofwel bij lage elaboratie. Hierbij wordt "veel minder op een inhoudelijke afweging van de argumenten gericht" (Hoeken, Hornikx & Hustinx, 2012, p. 66). Beelden worden in, tegenstelling tot geschreven en gesproken woorden, meestal perifeer verwerkt. Dit komt doordat beelden minder moeite kosten om te verwerken. Tijdens een rechtszaak is daarentegen een centrale verwerking van beelden zeer wenselijk, omdat de inhoud anders mogelijk te weinig aandacht krijgt. Hierdoor zou relevante informatie gemist kunnen worden en komt een juiste interpretatie in het gedrang.

Het blijkt daarnaast dat beeld tot emotionele reacties leidt en dat dit ook geldt voor professionals als rechters: “Ze leiden vaak tot identificatie met het slachtoffer en tot contrastering met de dader of verdachte” (Dubelaar en Vanderveen, 2009, p. 4). Beelden kunnen veel kracht hebben bij gebruik in de rechtszaal, maar dit kan per type beeld verschillen. Daarom is het van belang om de typen stilstaand en bewegend beeld en hun mogelijk bijbehorende effecten onder te verdelen.

1.2.2 Bewegend beeld

Bij bewegende beelden zou de neiging om ze te zien als de ‘waarheid’ nog sterker zijn, omdat het bekijken van dit soort beelden aandacht vergt. Die aandacht geeft geen tijd voor reflectie op wat er te zien is (Dubelaar, 2011). Detenber, Simons en Bennett (1998) laten zien dat bewegend beeld een significant groter effect heeft op emotionele en fysieke reacties dan stilstaand beeld. De proefpersonen in hun onderzoek rapporteerden dit ook wanneer zij hier na afloop naar werden gevraagd. De proefpersonen bekeken bewegende en stilstaande versies van 27 beelden die uit verschillende films en televisieprogramma’s waren gehaald. Naast een groter effect op emotionele en fysieke reacties zou bewegend beeld zorgen voor een gemakkelijke verwerking, omdat de beweging achter het beeld al getoond wordt en niet meer bedacht hoeft te worden. Dit vermindert de cognitieve belasting en dat maakt het bewegende beeld overtuigender (Mayer, Hegarty, Mayer en Campbell, 2005; Kühn, Scheiter, Gerjets en Gemballa, 2011). Uit het onderzoek van Kassin en Garfield (1991) blijkt eveneens dat het tonen van een video ten opzichte van een geschreven tekst bij een moordzaak zorgt voor een snellere interpretatie van het bewijsmateriaal als de ‘waarheid’.

1.2.3 Stilstaand beeld

Volgens Mayer et al. (2005) zorgt stilstaand beeld echter voor een betere verwerking, omdat slechts de relevante informatie te zien is. In tegenstelling tot bewegend beeld, zou stilstaand beeld geen onnodige informatie bevatten. Hierdoor hoeft geen overbodige informatie verwerkt te worden en dat zorgt voor een focus op de relevante informatie van het beeld. Douglas, Lyon en Ogloff (1997) tonen daarnaast aan dat foto’s ook een sterke invloed hebben op emoties én oordelen. In totaal oordeelden 120 *mock* juryleden over een moordzaak en kregen hierbij foto’s van het slachtoffer in kleur, zwart-wit of geen foto te zien. De condities waarbij beeld werd

gebruikt zorgden voor het dubbele aantal schuldige oordelen in vergelijking met de controleconditie waarbij geen beeld werd gebruikt. Daarnaast riepen de beelden meer emotionele en fysieke reacties op. In het onderzoek van Leader, Mullen en Abrams (2007) werd de vergelijking gemaakt tussen krantenartikelen zonder foto's en fotografische verslagen over lynchen. Hieruit blijkt ook dat lynchen als gruwelijker wordt beoordeeld bij het zien van fotografische verslagen dan bij het zien van krantenartikelen. Opvallend was dat er in het onderzoek van Douglas et al. (1997) weinig verschil was tussen de proefpersonen uit de verschillende condities wanneer zij gevraagd werden of zij vonden dat de beelden hun oordelen beïnvloedden. De beelden oefenden meer onbewuste invloed uit dan verwacht.

1.3 Vraagstelling

Uit de bovenstaande informatie blijkt dat er verschillende uitkomsten zijn over de effecten van het gebruik van stilstaande en bewegende beelden op de communicatie in de rechtszaal. Om optimaal en correct gebruik te kunnen maken van (audio)visueel (bewijs)materiaal in de rechtspraak is inzicht nodig in de voor- en nadelen en mogelijke gevolgen van het gebruik. Doordat het onderzoek naar het gebruik van beeld in de Nederlandse rechtspraak nog een lange weg te gaan heeft, is er momenteel nog geen reden om naar de voor- of nadelen en gevolgen te kijken. Eerst is het van belang te bekijken hoe het ervoor staat met het beeldgebruik in de Nederlandse rechtszaal.

Dit onderzoek richt zich daarom op het gebruik van beeld in de Nederlandse rechtszaal. Door dit nader te bekijken kan meer kennis over het gebruik worden verkregen. Deze kennis kan bijdragen aan de ontwikkeling van regels, protocollen en advies met betrekking tot het gebruik van beelden in de rechtszaal. Binnen dit onderzoek staat daarom de volgende hoofdvraag centraal:

Wat is het gebruik van stilstaand en bewegend beeld in de Nederlandse rechtszaal?

Deze hoofdvraag bestaat uit drie deelvragen, die ik hieronder zal introduceren.

1.3.1 Het moment van inzet

De Nederlandse rechtspraak bestaat onder andere uit een rechter, Officier van

Justitie en advocaat. Zij hebben verschillende rollen in de rechtszaal (Rechtspraak Nederland, z.d.). Zo opent de rechter de zitting en bespreekt de Officier van Justitie de aanklacht. Hierna bespreekt de rechter het dossier en doet zo onderzoek naar de aanklacht. Hierbij stelt hij ook vragen aan de verdachte, getuigen en bijvoorbeeld reclasseringsmedewerkers. De Officier van Justitie en advocaat hebben op dat moment ook de mogelijkheid om vragen te stellen. Hierop volgt het requisitoir van de Officier van Justitie waarin hij aan de hand van onder andere het bewijsmateriaal aangeeft welke straffen en/of maatregelen de rechter zou moeten eisen en opleggen aan de verdachte. Daarna geeft de advocaat door middel van het pleidooi zijn visie op de zaak, ter verdediging van de partij die hij vertegenwoordigt. Zowel de Officier van Justitie als de advocaat krijgen dan nog de ruimte voor een reactie. De rechter sluit het onderzoek en doet uitspraak, nadat de verdachte de gelegenheid heeft gekregen voor het laatste woord.

De bovenstaande drie personen hebben als doel de waarheid te vinden en te bewijzen. Het gebruik van beelden kan hen hierbij helpen, door onder andere de argumenten optimaal te presenteren en zo de besluitnemer te overtuigen. Ook wordt door beeldgebruik de essentie van het betoog beter onthouden (Hoogwater, 2007). Degene die het beeld aanlevert in het proces vertelt veel over het beeldgebruik in de Nederlandse rechtszaal. Hoewel de rechter, Officier van Justitie en advocaat alle drie de waarheid als doel hebben, kan de waarheid die zij voor ogen hebben per persoon verschillen. Om een completer beeld te krijgen van het gebruik van stilstaand en bewegend beeld in de rechtszaak is het daarom van belang om te bekijken op welk moment en door wie de beelden in een rechtszaak worden ingezet. Op basis van het bovenstaande wordt daarom de eerste deelvraag gesteld:

Deelvraag 1: Wanneer en door wie wordt (stilstaand en bewegend) beeld gebruikt tijdens de rechtszaken?

1.3.2 Frequentie, typen en aanwezigheid

Naast het aanleveren van de beelden is het ook interessant om te kijken naar de frequentie van het beeldgebruik (hoe vaak wordt het ingezet), het type beeld (stilstaand of bewegend), de vorm beeld (bijvoorbeeld foto, video of tekening) en de manier waarop de beelden aanwezig zijn in de rechtszaak (fysiek of beschrijving).

Wanneer we spreken over de vorm van beeld, heeft dat betrekking op “[...] de manier waarop de inhoud wordt gepresenteerd” (Vanderveen, 2011, p. 12). Een tekening van een verdachte laat bijvoorbeeld niet exact hetzelfde zien als een foto van dezelfde verdachte. Daarnaast heeft de manier waarop de beelden voorkomen betrekking op de fysieke aanwezigheid tijdens de rechtszaak of een beschrijving, en fysieke aanwezigheid in het dossier of als beschrijving. Meer kennis over deze bovenstaande aspecten kan bijdragen aan concrete uitspraken over het beeldgebruik, zoals de mogelijke voorkeuren en de gevolgen die dit gebruik met zich mee kan brengen.

Krens (2016) heeft zich in haar eindwerkstuk ook gericht op stilstaand en bewegend beeld, maar hierbij slechts gekeken naar de variabelen: twijfel over de beelden en invloed op de uitspraak. Toch is de aanwezigheid van de beelden tijdens de rechtszaken een belangrijk kenmerk om mee te nemen wanneer er gekeken wordt naar het gebruik van beeld in de rechtszaal, omdat dit van invloed kan zijn op het effect dat het gebruikte beeld heeft. Hierbij moet gedacht worden aan de eerder beschreven tegenstelling tussen het gebruiken van het geschreven of gesproken woord en van beeldmateriaal, waarbij beeld als veel indringender en emotieopwekkend wordt gezien. Op basis van het bovenstaande wordt daarom de volgende deelvraag gesteld:

Deelvraag 2: Hoe vaak en hoe (type, vorm, aanwezigheid) wordt stilstaand en bewegend beeld ingezet tijdens de rechtszaken?

1.3.3 *De functies van beeld*

Er kunnen een aantal functies worden onderscheiden als het gaat om het gebruik van beeld in de rechtszaal. Ten eerste kan het beeld gebruikt worden ter overtuiging, als argumentatie in het strafproces en daarmee als bewijsmateriaal. Beelden dienen hier als bron van de werkelijkheid. De rechter baseert hier dan ook zijn bewijsbeslissing op (Dubelaar en Vanderveen, 2009; Dubelaar, 2011). Men kan hierbij vrijwel meteen beoordelen wat het beeld bewijst. Beelden die om deze reden worden gebruikt, worden dan ook wel *real evidence* genoemd (Vanderveen, 2009). Real evidence beschrijven Rychlak en Rychlak (1993, p. 511) als volgt: “[...] evidence that was actually involved in the matter which is at the heart of the litigation”. Hieronder vallen bijvoorbeeld beelden van de verwondingen van het

slachtoffer of beelden waarop de mishandeling van het slachtoffer is te zien. Dit soort visueel bewijsmateriaal heeft een grote opzichzelfstaande bewijskracht.

Ten tweede kan beeld helpen bij de interpretatie en waardering van het bewijsmateriaal (Dubelaar, 2011). Ze kunnen ingezet worden voor het “presenteren, visualiseren, waarderen, interpreteren en contextualiseren van bewijs” (Vanderveen, 2009, p. 2). Het gaat dan bijvoorbeeld om simulaties of reconstructies om een bepaalde gebeurtenis of bepaald aangedragen scenario te toetsen. De beelden worden dan ingezet om bepaalde informatie in de rechtszaak overzichtelijk over te brengen en helpen bij de interpretatie en illustratie van de werkelijkheid (Vanderveen, 2011). Wanneer beelden op deze manier worden gebruikt, kunnen ze *demonstrative evidence* worden genoemd (Vanderveen, 2009). Integendeel tot real evidence heeft demonstrative evidence niet genoeg bewijskracht vanuit zichzelf. Dit soort visueel bewijsmateriaal wordt hoofdzakelijk gebruikt “to illustrate the verbal testimony of a witness, [...] as a visual exhibit that helps explain [...]” (Rychlak en Rychlak, 1993, p. 512). Er zijn vele vormen van demonstrative evidence, maar een aantal veelgebruikte zijn: kaarten, modellen, grafieken en diagrammen.

Het gebruik van demonstrative evidence tijdens een rechtszaak vereist meer argumentatie dan bij het gebruik van real evidence. Real evidence staat centraal in het proces en is krachtig genoeg van zichzelf om als argument aangedragen te worden. Demonstrative evidence is dit niet en wordt gebruikt ter illustratie van het verhaal van bijvoorbeeld een getuige of de advocaat. Hoewel er door Van Strien (2016) eerder onderzoek is gedaan naar de functies van beeld in de Nederlandse rechtszaal, focuste dit eindwerkstuk zich slechts op demonstrative evidence. Beide soorten visueel bewijsmateriaal dienen verschillende functies. Door in het huidige onderzoek te bekijken welke functies vooral voorkomen tijdens de rechtszaken, kan het gebruik van stilstaand en bewegend beeld in de rechtszaal optimaler in kaart worden gebracht. De derde en laatste deelvraag van dit onderzoek is daarom als volgt:

Deelvraag 3: Wat is/zijn de functie(s) van (stilstaand en bewegend) beeld tijdens de rechtszaken?

Om het gebruik van stilstaand en bewegend beeld in de Nederlandse rechtszaal in kaart te kunnen brengen, zal dit onderzoek gebruik maken van een corpus. Dit

corpus zal bestaan uit willekeurig bijgewoone strafrechtzittingen bij de Openbare Politierechter in de Rechtbank Utrecht. Aan de hand van een codeerschema zullen de rechtszaken worden geobserveerd en de data worden verzameld. Voor de analyse van deze data zal voornamelijk beschrijvende statistiek gebruikt worden, maar wel in combinatie met de Chi-kwadraattoets.

2. Methode

2.1 Onderzoeksubjecten en Procedure

De data voor dit onderzoek zijn verkregen door middel van observaties in de Rechtbank Utrecht door drie studenten van de Universiteit Utrecht. Alle drie de studenten deden onderzoek in het kader van hun Eindwerkstuk voor de studie Communicatie- en Informatiewetenschappen. Voor een periode van twee weken (12 t/m 23 december 2016) woonden zij in totaal 70 strafrechtzittingen bij van de Openbare Politierechter. De observaties voerden zij uit aan de hand van een vooraf opgesteld codeerschema op basis van een eenmalig testbezoek aan de rechtbank en literatuuronderzoek (zie paragraaf 4.2 en Bijlage 1).

De zittingsdagen werden verdeeld in een ochtend- en middagzitting. Dit omdat een hele dag observeren te vermoeiend zou zijn en daarmee ook ten nadele van de concentratie en de kwaliteit van de data. De zittingen zijn vervolgens willekeurig onderling verdeeld. De eerste officiële observaties zijn in een drie- of tweetal uitgevoerd. Hierdoor konden de verzamelde data nog met elkaar worden vergeleken en moeilijkheden worden besproken. Hierna werden de observaties individueel uitgevoerd. De zittingen zijn gelijk verdeeld over de studenten en ook de begeleidster heeft één zitting geobserveerd. De verzamelde data werd na afloop van elke zitting verwerkt in een gezamenlijk Excel bestand. Dit maakte het mogelijk om hier analyses mee uit te voeren met behulp van het statistische computerprogramma SPSS (zie paragraaf 4.3).

2.2 Codeerschema

Vlak voor de zomer van 2016 hebben een zestal studenten tijdens het schrijven van hun Eindwerkstuk Communicatie- en Informatiewetenschappen een codeerschema opgesteld. Het eerste deel van dit schema bestaat uit algemene informatie om snel

een overzicht te krijgen van de rechtszaak. Hierna volgt het deel dat bestaat uit specifieke informatie. De toenmalige studenten wilden zich hier voor hun eigen onderzoeken op focussen.

In verband met de nieuwe onderzoeksvragen van mijn medestudenten en mijzelf, hebben wij dit codeerschema aangepast naar een versie die aansloot bij al onze onderzoeken. Het eerste, algemene deel is grotendeels gelijk gebleven. Verder is het codeerschema flink ingekort en zijn alle onnodige aspecten eruit gehaald. Er zijn een aantal aspecten toegevoegd. In Tabel 1 zijn de relevante aspecten voor dit specifieke onderzoek te zien, in de volgorde zoals zichtbaar op het codeerschema.

Tabel 1

Relevante Aspecten uit het Codeerschema

Aspecten
Aanwezigheid beeld in dossier
Aanwezigheid beeld in rechtszaal
Type beeld
Functie beeld
Aangeleverd door
Het strafbare feit is duidelijk zichtbaar op het beeld
Wanneer wordt het beeld genoemd?

Door middel van de variabele 'Aanwezigheid beeld in dossier' werd aangegeven of het beeld fysiek en in de vorm van een beschrijving aanwezig was in het dossier. De daarop volgende variabele 'Aanwezigheid beeld in rechtszaal' bestond uit: fysiek, korte beschrijving en lange beschrijving. Bij fysieke aanwezigheid zat het betreffende beeld in het dossier of was het aanwezig in de rechtszaal. Bij een beschrijving in het dossier werd het beeld in geschreven woord beschreven en bij een beschrijving in de rechtszaal werd dit in gesproken woord gedaan. Een korte beschrijving was één of twee zinnen en bij meer was het een lange beschrijving. Het onderscheid tussen de aanwezigheid in het dossier en/of de rechtszaal kon worden gemaakt wanneer expliciet werd genoemd dat het beeld zich in het dossier bevond, en zo ja hoe dan. De aanwezigheid in de rechtszaal kon gemakkelijker geobserveerd worden, omdat we geen toegang hadden tot de dossiers.

Ten derde bestond de variabele 'Type beeld' uit de twee hoofdcategorieën 'Stilstaand beeld' en 'Bewegend beeld'. Hieronder waren de volgende beeldvormen verdeeld: foto, illustratie, tabel, grafiek, diagram, video (beveiligingscamera, door getuigen), animatie en reconstructie/simulatie. Door middel van deze tweedeling is zowel beeldtype als –vorm geoperationaliseerd. Stilstaand beeld bestond uit de vormen: foto, illustratie, tabel, grafiek, diagram en plattegrond. Bewegend beeld bestond uit de vormen: video (beveiligingscamera, door getuigen), animatie en reconstructie/simulatie. Zowel bij stilstaand, bewegend als video is de optie 'anders...' toegevoegd in het geval er mogelijk afwijkende beelden gebruikt werden tijdens de rechtszaken.

Ten vierde bestond de variabele 'Functie beeld' uit twee categorieën: real evidence en demonstrative evidence. Bij beide begrippen stond een korte beschrijving om het onderscheid tussen de twee soorten bewijs duidelijk te maken. De definitie van real evidence was: als argument; heeft opzichzelfstaande bewijskracht. De definitie van demonstrative evidence was: ter illustratie; heeft geen opzichzelfstaande bewijskracht. Als toevoeging en ter controle welke functie het beeld had, was ook de variabele 'Het strafbare feit is duidelijk zichtbaar op het beeld' relevant. Wanneer dit wel het geval was, zou het beeld ook real evidence moeten zijn.

Als laatste hebben de variabelen 'Wanneer wordt het beeld genoemd?' en 'Aangeleverd door' ook overlap met elkaar. Wanneer het beeld werd genoemd bestond uit: beeld genoemd in bespreking aanklacht door Officier van Justitie, beeld genoemd in bespreking dossier door rechter, beeld genoemd in requisitoir door Officier van Justitie, beeld genoemd in pleidooi advocaat en beeld genoemd in uitspraak rechter. Ook was hier de categorie 'anders...' aan toegevoegd en stond er een korte beschrijving van 'requisitoir'. Daarnaast is ook apart geanalyseerd door wie het beeld werd genoemd. Deze variabele bestond uit: de rechter, Officier van Justitie, advocaat en verdachte. Ter aanvulling werd ook bevraagd door welke partij het beeld was aangeleverd: door de aanklager of de verdediging. Hierdoor kon de kennis over het gebruik nog verder worden uitgebreid.

2.3 Data-analyse

De data is geanalyseerd met behulp van het statistische computerprogramma SPSS.

Er is in dit onderzoek voornamelijk gebruik gemaakt van beschrijvende statistiek. Alle variabelen zijn door middel van frequentieverdelingen geanalyseerd.

Om de relatie tussen een aantal variabelen nader te bekijken, is de Chi-kwadraattoets gebruikt. Hiermee kan de verdeling van de beelden over de categorieën worden getoetst. De vraag of de verdeling over twee categorieën toeval is of niet kan zo worden beantwoord. Er wordt nagegaan of de waarnemingen significant afwijken van de verwachtingen. In dit onderzoek is dit uitgezocht voor de relaties tussen de variabelen: functie en beeldtype, beeldtype en wie het beeld noemt, functie en aanleverende partij.

3. Resultaten

3.1 Beeldgebruik

In totaal zijn er 70 rechtszaken bijgewoond verdeeld over twaalf zittingen. In 35.7% van de bijgewoonde rechtszaken werd beeld gebruikt (N = 25), tegenover 64.3% van de rechtszaken waarin geen beeld voorkwam (N = 45). In de rechtszaken waarin beeld werd gebruikt, kwam het meest het type stilstaand beeld voor (69.2%, N = 27). In 30.8% van de rechtszaken met beeld kwam bewegend beeld voor (N = 12).

3.1.1 Vorm stilstaand beeld

De vorm die bij stilstaand beeld het meest werd gebruikt waren foto's, namelijk in 59.0% van de stilstaande beelden (N = 23). Hierna volgden de categorie 'anders' met 7.7% met daarin een printscreen, screenshot en schets (N = 3). Slechts één keer werd een plattegrond gebruikt (2.6%).

3.1.2 Vorm bewegend beeld

De vorm die bij bewegend beeld het meest voorkwam, waren video's van beveiligingscamera's (23.1%, N = 9). Vervolgens video's van getuigen, namelijk in 5.1% van de bewegende beelden (N = 2). Uit de categorie 'anders' blijkt dat er ook één keer een video van de politie werd gebruikt (2.6%).

3.1.3 Aanwezigheid

In het dossier waren de beelden in 57.9% van de gevallen fysiek aanwezig (N = 22),

en in 36.8% van de gevallen bevatte het dossier slechts een beschrijving (N = 14). In 5.3% van de gevallen was dit niet van toepassing (N = 2). Hierbij is niet expliciet genoemd of het beeld zich in het dossier bevond.

In de rechtszaal was 23.8% van de beelden fysiek aanwezig (N = 10). Hetzelfde percentage van de gebruikte beelden in de rechtszaal werd benoemd door middel van een lange beschrijving (N = 10). 52.4% van de beelden kreeg een korte beschrijving (N = 22). Sommige beelden die fysiek aanwezig waren, werden ook benoemd door middel van een lange of korte beschrijving. Dit verklaart waarom dit totaal afwijkt van het totaal aantal gebruikte beelden.

3.2 Functies beelden

Het merendeel van de gebruikte beelden had de functie real evidence, namelijk 68.4% van de gevallen (N=26). De beelden hadden minder vaak de functie van demonstrative evidence (31.6%, N=12).

3.2.1 Strafbare feit zichtbaar

Op 60.5% van de beelden was het strafbare feit zichtbaar (N = 23). Bij 39.5% van de beelden was dit niet het geval en was het strafbare feit niet zichtbaar (N=15). Deze variabele diende ter controle van de bovenstaande functies en de percentages zouden overeen moeten komen. Wanneer het strafbare feit zichtbaar was op het beeld, zou het namelijk real evidence moeten zijn.

3.3 Wanneer en door wie

In sommige rechtszaken werden meerdere beelden of één beeld meerdere keren genoemd. Een beeld werd gemiddeld 2.21 keer per rechtszaak genoemd. Tabel 2 en 3 laten zien wanneer en door wie de beelden werden genoemd.

Tabel 2

De genoemde Beelden tijdens de bijgewoonde Rechtszaken (N=84)

Wanneer		N
Bespreking aanklacht OvJ	1.2%	1
Bespreking dossier rechter	34.5%	29
Requisitoir Officier van Justitie	20.2%	17

Pleidooi advocaat	20.2%	17
Uitspraak rechter	9.5%	8
Anders	14.3%	12

Bij de categorie 'anders' werden de beelden onder andere genoemd tijdens een vraag van de verdediging aan de Officier van Justitie, door de verdachte en door de verdediging (naast het pleidooi).

Tabel 3

De genoemde Beelden tijdens de bijgewoonde Rechtszaken (N=84)

Door wie		N
Rechter	45.2%	38
Officier van Justitie	22.6%	19
Advocaat	23.8%	20
Verdachte	8.3%	7

3.3.1 Aanleverende partij

Beelden werden in 78.9% van de gevallen aangeleverd door de aanklager (N = 30). In slechts 21.1% levert de verdediging de beelden aan (N = 8).

3.4 Relatie tussen functie en beeldtype, beeldtype en wie het beeld noemt, functie en aanleverende partij

3.4.1 Functie en beeldtype

Om te kijken of er een relatie was tussen de twee functies en de twee beeldtypen (stilstaand en bewegend), werd een Chi-kwadraattoets uitgevoerd. De relatie tussen de twee functies van de beelden en de twee beeldtypen bleek significant ($X^2(1) = 4.39$; $p = 0.036$). Doordat meer dan 20% van de cellen een verwachte waarde hebben van minder dan vijf (25.0%), is ook een Fisher's Exact Test uitgevoerd. De uitkomst hiervan is, in tegenstelling tot die van de Chi-kwadraattoets, niet significant ($p = 0.060$). Er is geen verband tussen de functie die een beeld heeft en wat voor type beeld het is. Uit Tabel 4 blijkt dat alle Std. Res. scores (z-scores) te laag zijn. De z-scores voldoen namelijk niet aan de +/- 2.0 eis die MacDonald en Gardner (2000) hiervoor hebben vastgesteld. Uit Tabel 4 is af te lezen dat real evidence minder vaak

stilstaand was dan verwacht, maar vaker bewegend. Verder was demonstrative evidence vaker stilstaand dan verwacht, maar minder vaak bewegend.

Tabel 4

Relatie tussen Functie en Beeldtype

Functie beeld	Stilstaand			Bewegend		
	N	Exp. N	Std. Res	N	Exp. N	Std. Res.
Real evidence	15.0	17.8	-0.7	11.0	8.2	1.0
Demonstrative evidence	11.0	8.2	1.0	1.0	3.8	-1.4

3.4.2. Beeldtype en wie het beeld noemt

Om te kijken of er een relatie was tussen de twee beeldtypen (stilstaand en bewegend) en door wie het beeld werd genoemd, werd een Chi-kwadraattoets uitgevoerd. De relatie bleek niet significant ($X_2(3) = 2.69$; $p = 0.442$). Er is geen verband tussen het beeldtype en degene door wie het beeld werd genoemd. Uit Tabel 5 blijkt dat de z-scores hiervoor te laag zijn.

Tabel 5

Relatie tussen Beeldtype Wie het Beeld noemt

Wie noemt het beeld	Stilstaand			Bewegend		
	N	Exp. N	Std. Res	N	Exp. N	Std. Res.
Rechter	11.0	8.9	0.7	2	4.1	-1.0
OvJ	6.0	6.2	-0.1	3	2.8	0.1
Advocaat	5.0	6.2	-0.5	4	2.8	0.7
Verdachte	4.0	4.8	-0.4	3	2.2	0.5

3.4.3 Functie en aanleverende partij

Om te kijken of er een relatie was tussen de twee functies en wie de beelden aan heeft geleverd, werd een Chi-kwadraattoets uitgevoerd. De relatie tussen de twee functies van de beelden en de twee partijen van aanlevering bleek significant ($X_2(1)$

= 4.48; $p = 0.034$). Doordat meer dan 20% van de cellen een verwachte waarde hebben van minder dan vijf (25.0%), is er ook een Fisher's Exact Test uitgevoerd. De uitkomst hiervan is, net zoals die van de Chi-kwadraattoets, significant ($p = 0.049$). Er is een verband tussen de functie die een beeld heeft en welke partij het heeft aangeleverd. Uit Tabel 6 blijkt dat in dit verband niet alle z-scores te laag zijn. Eén van de z-scores geeft aan dat beelden die real evidence zijn significant vaker aangeleverd worden door de aanklager dan verwacht ($z=5.0$). Een andere z-score die in de buurt komt van significantie, geeft aan dat beelden die demonstrative evidence zijn vaker aangeleverd worden door de verdediging dan verwacht ($z=1.6$). Uit Tabel 6 is verder af te lezen dat real evidence minder vaak door de verdediging werd aangeleverd dan verwacht. Daarnaast werd demonstrative evidence minder vaak door de aanklager aangeleverd dan verwacht. Deze z-scores zijn echter te laag voor significante resultaten.

Tabel 6

Relatie tussen Functie en de Aanleverende Partij

Functie	Aanklager			Verdediging		
	N	Exp. N	Std. Res	N	Exp. N	Std. Res.
Real evidence	23.0	20.5	5.0	3.0	5.5	-1.1
Demonstrative evidence	7.0	9.5	-0.8	5.0	2.5	1.6

4. Conclusie en Discussie

4.1 Conclusie

Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag, zijn er drie deelvragen opgesteld. De eerste deelvraag had betrekking op wanneer en door wie stilstaand en bewegend beeld werd ingezet tijdens de rechtszaken. Uit de resultaten blijkt dat beeld het meest wordt genoemd tijdens de bespreking van het dossier. Op een gelijke tweede plaats staan het requisitoir en pleidooi. Het beeld wordt het minst vaak genoemd tijdens de uitspraak en het bespreken van de aanklacht. De rechter noemt het meest beeld en de verdachte het minst vaak. Er bleek verder geen verband te zijn tussen degene die

het beeld noemt en het beeldtype. Daarnaast werden beelden aanzienlijk vaker aangeleverd door de aanklager dan door de verdediging. Hier bleek wel een verband te zijn: beelden die de functie hadden van real evidence, werden vaker aangeleverd door de aanklager dan verwacht.

De tweede deelvraag betrof hoe vaak en op welke manier stilstaand en bewegend beeld werd ingezet tijdens de rechtszaken. In meer dan één derde van de bijgewoonde rechtszaken werd beeld gebruikt. De gebruikte beelden waren in bijna driekwart van de gevallen stilstaand, waarbij foto's in de overduidelijke meerderheid waren. In iets minder dan één derde van de rechtszaken was het beeld bewegend. Video's van beveiligingscamera's voerden hierin de boventoon met bijna een kwart van de beelden. Meer dan de helft van de beelden was fysiek aanwezig in het dossier, tegenover minder dan een kwart dat fysiek aanwezig waren tijdens de rechtszaken. Duidelijk minder dan de helft van de beelden zat slechts met een beschrijving in het dossier, tegenover meer dan de helft die een korte beschrijving kregen tijdens de rechtszaken. Slechts minder dan een kwart kregen een lange beschrijving tijdens de rechtszaken.

Als derde is er gekeken naar de functie(s) van stilstaand en bewegend beeld tijdens de rechtszaken. Het bleek dat ruim twee derde van de beelden real evidence was. De rest van de beelden was demonstrative evidence. Opvallend was dat de strafbare feiten minder vaak zichtbaar waren op de beelden dan dat ze real evidence waren. Deze uitkomsten hadden gelijk aan elkaar moeten zijn. Hierover volgt meer bij de discussie. Verder bleek er geen verband te zijn tussen de functie van een beeld en het beeldtype.

4.2 Discussie

In dit onderzoek stond het gebruik van stilstaand en bewegend beeld in de Nederlandse rechtszaal centraal. In tegenstelling tot de Amerikaanse rechtspraak, is er in Nederland nog weinig kennis over het beeldgebruik tijdens rechtszaken. Hierdoor was er nog geen reden om onderzoek te doen naar de voor- en nadelen en gevolgen. Het was eerst van belang om het huidige beeldgebruik in de Nederlandse rechtszaal in kaart te brengen. Door over dit gebruik meer kennis te verkrijgen, draagt dat bij aan de ontwikkeling van regels, protocollen en advies met betrekking tot het gebruik van beelden in de rechtszaal.

We kunnen nu verwachten dat de gebruikte beelden in de Nederlandse rechtszaal voornamelijk real evidence zijn. Dit komt doordat het overgrote deel van de beelden aangeleverd wordt door de aanklager. Het gevonden verband heeft namelijk aangetoond dat real evidence vaker werd aangeleverd door de aanklagende partij. Dit kan komen door het feit dat real evidence dient als bron van de werkelijkheid en grote opzichzelfstaande bewijskracht heeft. De aanklager wil schuld bewijzen en real evidence leent zich daar het beste voor (Dubelaar en Vanderveen, 2009; Dubelaar, 2011). De verdediging wil daarentegen onschuld bewijzen en de argumenten van de aanklager ontkrachten. Dit verklaart het bijna significante verband dat aantoont dat demonstrative evidence vaker aangeleverd wordt door de verdediging. Demonstrative evidence dient namelijk ter interpretatie en waardering van bewijsmateriaal. Vanderveen (2011) stelt dat deze beelden gebruikt worden om te helpen bij de interpretatie en illustratie van de werkelijkheid. Demonstrative evidence leent zich hierdoor het beste voor het doel van de verdediging.

Verder is het de rechter die het meest beeld noemt tijdens de bespreking van het dossier, daarna komt de advocaat tijdens zijn pleidooi. In deze beide situaties is het van belang dat de beelden op een juiste manier worden gebruikt, zodat ze op een centrale manier verwerkt worden. Hierdoor wordt geen relevante informatie overgeslagen en dat maakt de kans op het vinden van de 'waarheid' groter. De manier waarop een beeld aanwezig is tijdens een rechtszaak kan hier een belangrijke rol in spelen. Op basis van het ELM (Petty en Cacioppo, 1981, 1986; Petty, Rucker, Bizer & Cacioppo, 2004) kan gesteld worden dat we beelden sneller perifeer verwerken. Deze oppervlakkige verwerking is meestal niet het geval bij het geschreven of gesproken woord. Woorden zouden zo een positieve invloed kunnen uitoefenen op de verwerking van beelden. Nu blijkt dat al een aanzienlijk deel van de beelden in de rechtszaal gecombineerd wordt met een beschrijving, maar het is aan te raden om dit bij elk beeld te doen.

Een opvallend resultaat in dit onderzoek waren de ongelijke uitkomsten van de zichtbaarheid van het strafbare feit en de functie real evidence. Wanneer een beeld real evidence is, zou het strafbare feit hier zichtbaar op moeten zijn. Een verklaring hiervoor zouden de verschillende interpretaties van de onderzoekers kunnen zijn bij het invullen van het codeerschema. Hoewel per beeldfunctie een definitie op het codeerschema stond, kunnen eigen interpretaties geleid hebben tot afwijkende invulling van deze variabelen.

Daarnaast zijn er ook een aantal verbanden niet bevestigd. Het gaat om de verbanden tussen beeldtype en degene die het beeld noemt, en beeldtype en de functie van het beeld. Er was tussen deze variabelen geen significant verschil in verdeling over de categorieën. Dit zou kunnen komen doordat we geen inzage hebben gehad in de dossiers van de rechtszaken. Hierdoor is het niet zeker of alle beelden die per rechtszaak aanwezig waren ook zijn meegenomen in dit onderzoek. De kans is groot dat dit er meer beelden in de dossiers zaten dan die gebruikt zijn in de rechtszaal. Bovendien is er geen aanvullende informatie verkregen van bijvoorbeeld een rechter of advocaat. Zij zouden kunnen toelichten waarom zij beelden wel/niet gebruiken tijdens een rechtszaak. Ten slotte hebben de uitkomsten van dit onderzoek alleen betrekking op strafrechtzaken van de Openbare Politierechter.

Een eerste logische stap voor vervolgonderzoek naar het gebruik van beeld in de rechtszaal, is om aandacht te besteden aan de dossiers. Door inzage in de betreffende dossiers, wordt uitgesloten dat beelden gemist worden. Een volgende stap voor vervolgonderzoek zou zijn: aanvullende informatie verkrijgen van deelnemers aan de rechtszaken over hun motieven voor het beeldgebruik. Als laatste zou vervolgonderzoek ook moeten kijken naar beeldgebruik bij andere soorten rechtszaken. Dit zou een positieve invloed hebben op de generaliseerbaarheid van de kennis over beeldgebruik in de Nederlandse rechtszaal.

Dit onderzoek draagt bij aan het inzicht dat we nu hebben over het gebruik van (stilstaand en bewegend) beeld in de Nederlandse rechtszaal. Er is nu meer kennis over wanneer en door wie beelden gebruikt worden, hoe vaak en hoe en wat de functies zijn. Daarnaast zijn ook een aantal verbanden bevestigd en ontkracht. Hierdoor kunnen we nu concretere uitspraken doen over de verwachtingen, mogelijke invloeden en gevolgen van dit beeldgebruik.

Literatuurlijst

- Detenber, B. H., Simons, R. F., & Bennett Jr, G. G. (1998). Roll 'em!: The effects of picture motion on emotional responses. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 42(1),113-127.
- Douglas, K. S., Lyon, D. R., & Ogloff, J. R. (1997). The impact of graphic photographic evidence on mock jurors' decisions in a murder trial: probative or prejudicial?. *Law and human behavior*, 21(5), 485-501.
- Dubelaar, M. (2011). Lezen, kijken luisteren; de invloed van de (audiovisuele) techniek op de informatieoverdracht in het Nederlandse strafproces. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 33(1), 70-89.
- Dubelaar, M.J. & Vanderveen, G.N.G. (2009). Beeld en geluid in het strafproces, *Nederlands Juristenblad*, 84, 1954-1960.
- Feigenson, N. (2010). Visual evidence. *Psychonomic Bulletin & Review*, 17(2), 149-154.
- Feigenson, N. R., & Spiesel, C. (2011). Digitaal beeldmateriaal: revolutie in de rechtszaal. *Justitiële verkenningen*, 37(7), 56-76.
- Hoeken, H., Horninkx, J. & Hustinx, L. (2012). *Overtuigende teksten, Onderzoek en Ontwerp*. Bussum: Coutinho.
- Hoogen, R. van den (2007). *E-justice, beginselen van behoorlijke elektronische rechtspraak* (Dissertatie). Utrecht.
- Hoogwater, S. (2007). Kracht van beeld in de rechtszaal. *Advocatenblad* (5), 178-180.

- Kassin, S.M., & Garfield, D.A. (1991). Blood and guts - General and trial-specific effects of videotaped crime scenes on mock jurors. *Journal of Applied Social Psychology, 21*(18), 1459- 1472.
- Krens, V. (2016). *The medium is the message. Een onderzoek naar de invloed van beeldtype op de beslissingen van de rechterlijke macht* (Scriptie). Communicatie- en Informatiewetenschappen, Universiteit Utrecht, Utrecht.
- Kühl, T., Scheiter, K., Gerjets, P., & Gemballa, S. (2011). Can differences in learning strategies explain the benefits of learning from static and dynamic visualizations? *Computers & Education, 56*(1), 176-187.
- Leader, T., Mullen, B., & Abrams, D. (2007). Without mercy: The immediate impact of group size on lynch mob atrocity. *Personality and Social Psychology Bulletin, 33*(10), 1340-1352.
- MacDonald, P. L., & Gardner, R. C. (2000). Type 1 error rate comparisons of post hoc procedures for I J chisquare tables. *Educational and Psychological Measurement, 60*, 735-754.
- Mayer, R. E., Hegarty, M., Mayer, S., & Campbell, J. (2005). When static media promote active learning: annotated illustrations versus narrated animations in multimedia instruction. *Journal of Experimental Psychology: Applied, 11*(4), 256.
- Petty, R.E. & Cacioppo, J.T. (1981). *Attitudes and persuasion: Classic and contemporary approaches*. Dubuque, IO: Brown.
- Petty, R.E. & Cacioppo, J.T. (1986). *Communication and persuasion: Central and peripheral routes to attitude change*. New York: Springer.
- Petty, R.E., Rucker, D.D., Bizer, G.Y. & Cacioppo, J.T. (2004). The Elaboration Likelihood Model of persuasion. In J.S. Seiter, & G.H. Gass (eds.),

Perspectives on persuasion, social influence, and compliance gaining (p. 65-89). Boston: Allyn & Bacon.

Rechtspraak Nederland (z.d.). *In de rechtszaal*. Geraadpleegd op 9 december 2016, van <https://www.rechtspraak.nl/Hoe-werkt-het-recht/Rechtspraak-in-Nederland>

Rychlak, R. J. & Rychlak, C. L. (1993). Real and Demonstrative Evidence Away from Trial. *American Journal of Trial Advocacy*, 17(2), 509-528.

Strien, S. van (2016). *De overtuiging van de rechter door het gebruik van beeld* (Scriptie). Communicatie- en Informatiewetenschappen, Universiteit Utrecht, Utrecht.

Vanderveen, G.N.G. (2011). Beeldmateriaal in de Nederlandse strafrechtsketen. *Justitiële Verkenningen*, 37(7), 10-28.

Whalen, D.H., & Blanchard, F.A. (1982). Effects of photographic evidence on mock juror judgment. *Journal of Applied Social Psychology*, 12(1), 30-41.

Bijlagen

Bijlage 1: Codeerschema blok 2 14 november 2016 – 3 februari 2017

Codeerschema

Algemeen

Nummer zaak:

Datum:

Begintijd:

Eindtijd:

Duur: uur minuten

Onderwerp:

- Diefstal
- Mishandeling
- Verkeersovertreding

Anders, ...

Verdachte aanwezig:

Ja

Nee

Aanwezigheid beeld:

Ja

Nee

Indien er beeld wordt gebruikt:

- Samenvatting beeld 1:

- Samenvatting beeld 2:

Samenvatting beeld 3:

		Beeld #	Beeld #	Beeld #
1	Aanwezigheid beeld in dossier	☐ Fysiek ☐ Beschrijving	☐ Fysiek ☐ Beschrijving	☐ Fysiek ☐ Beschrijving
2	Aanwezigheid beeld in rechtszaal	☐ Fysiek ☐ Korte beschrijving (1-2 zinnen) ☐ Lange beschrijving	☐ Fysiek ☐ Korte beschrijving (1-2 zinnen) ☐ Lange beschrijving	☐ Fysiek ☐ Korte beschrijving (1-2 zinnen) ☐ Lange beschrijving
3	Type beeld	<i>Stilstaand beeld</i> ☐ Foto ☐ Illustratie ☐ Tabel ☐ Grafiek ☐ Diagram ☐ Plattegrond ☐ Anders:	<i>Stilstaand beeld</i> ☐ Foto ☐ Illustratie ☐ Tabel ☐ Grafiek ☐ Diagram ☐ Plattegrond ☐ Anders:	<i>Stilstaand beeld</i> ☐ Foto ☐ Illustratie ☐ Tabel ☐ Grafiek ☐ Diagram ☐ Plattegrond ☐ Anders:

		<p><i>Bewegend beeld</i></p> <p>☐ Video</p> <p>☐ beveiligingscamera</p> <p>☐ door getuige(n)</p> <p>☐ anders:</p> <p>☐ Animatie</p> <p>☐ Reconstructie/simulatie</p> <p>☐ Anders:</p>	<p><i>Bewegend beeld</i></p> <p>☐ Video</p> <p>☐ beveiligingscamera</p> <p>☐ door getuige(n)</p> <p>☐ anders:</p> <p>☐ Animatie</p> <p>☐ Reconstructie/simulatie</p> <p>☐ Anders:</p>	<p><i>Bewegend beeld</i></p> <p>☐ Video</p> <p>☐ beveiligingscamera</p> <p>☐ door getuige(n)</p> <p>☐ anders:</p> <p>☐ Animatie</p> <p>☐ Reconstructie/simulatie</p> <p>☐ Anders:</p>
4	Functie beeld	<p>☐ <i>Real evidence</i></p> <p>☐ <i>Demonstrative evidence</i></p> <p>* als argument; heeft opzichzelfstaande bewijskracht</p> <p>** ter illustratie; heeft geen opzichzelfstaande bewijskracht</p>	<p>☐ <i>Real evidence</i></p> <p>☐ <i>Demonstrative evidence</i></p> <p>* als argument; heeft opzichzelfstaande bewijskracht</p> <p>** ter illustratie; heeft geen opzichzelfstaande bewijskracht</p>	<p>☐ <i>Real evidence</i></p> <p>☐ <i>Demonstrative evidence</i></p> <p>* als argument; heeft opzichzelfstaande bewijskracht</p> <p>** ter illustratie; heeft geen opzichzelfstaande bewijskracht</p>
5	Aangeleverd door	<p>☐ Aanklager</p> <p>☐ Verdediger</p>	<p>☐ Aanklager</p> <p>☐ Verdediger</p>	<p>☐ Aanklager</p> <p>☐ Verdediger</p>

6	Vertoond aan publiek	☐ Ja ☐ Nee ☐ N.v.t.	☐ Ja ☐ Nee ☐ N.v.t.	☐ Ja ☐ Nee ☐ N.v.t.
7	Het strafbare feit is duidelijk zichtbaar op het beeld	☐ Ja ☐ Nee ☐ N.v.t.	☐ Ja ☐ Nee ☐ N.v.t.	☐ Ja ☐ Nee ☐ N.v.t.
8	Er wordt twijfel gezaaid over wat er op het beeld te zien is	☐ Ja, door: <ul style="list-style-type: none"> ☐ Officier van Justitie ☐ Verdachte ☐ Advocaat ☐ Rechter ☐ Anders, ... ☐ Nee	☐ Ja, door: <ul style="list-style-type: none"> ☐ Officier van Justitie ☐ Verdachte ☐ Advocaat ☐ Rechter ☐ Anders, ... ☐ Nee	☐ Ja, door: <ul style="list-style-type: none"> ☐ Officier van Justitie ☐ Verdachte ☐ Advocaat ☐ Rechter ☐ Anders, ... ☐ Nee

9	Beschrijving beeld door rechter			
1 0	Beschrijving beeld door Officier van Justitie			
11	Beschrijving beeld door verdediging			

1 2	Wanneer wordt het beeld genoemd?	☐ Beeld genoemd in bespreking dossier door rechter ☐ Beeld genoemd in bespreking aanklacht door Officier van Justitie ☐ Beeld genoemd in requisitoir* door Officier van Justitie ☐ Beeld genoemd in pleidooi advocaat ☐ Beeld genoemd in uitspraak rechter ☐ Beeld genoemd door verdediging ☐ Anders: *Hierin zet hij de feiten op een rij, geeft zijn mening over het bewijs en eist op grond daarvan een bepaalde straf (Openbaar Ministerie, z.d.).	☐ Beeld genoemd in bespreking dossier door rechter ☐ Beeld genoemd in bespreking aanklacht door Officier van Justitie ☐ Beeld genoemd in requisitoir* door Officier van Justitie ☐ Beeld genoemd in pleidooi advocaat ☐ Beeld genoemd in uitspraak rechter ☐ Beeld genoemd door verdediging ☐ Anders: *Hierin zet hij de feiten op een rij, geeft zijn mening over het bewijs en eist op grond daarvan een bepaalde straf (Openbaar Ministerie, z.d.).	☐ Beeld genoemd in bespreking dossier door rechter ☐ Beeld genoemd in bespreking aanklacht door Officier van Justitie ☐ Beeld genoemd in requisitoir* door Officier van Justitie ☐ Beeld genoemd in pleidooi advocaat ☐ Beeld genoemd in uitspraak rechter ☐ Beeld genoemd door verdediging ☐ Anders: *Hierin zet hij de feiten op een rij, geeft zijn mening over het bewijs en eist op grond daarvan een bepaalde straf (Openbaar Ministerie, z.d.).
13	De rechter motiveert het gebruik van beeld in de uitspraak	☐ Ja ☐ Nee ☐ N.v.t.	☐ Ja ☐ Nee ☐ N.v.t.	☐ Ja ☐ Nee ☐ N.v.t.

1 4	Motivatie rechter tot gebruik beeld			
--------	--	--	--	--

